

УДК 378.22:796.011.1

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-1\(220\)-36-39](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-1(220)-36-39)

РЕЗНИК СВИТЛАНА МИКОЛАЇВНА,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. академіка І. А. Зязюна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Svitlana Reznik,

Ph.D in Pedagogy, Assistant Professor at the Department of Pedagogy and Psychology of Management of Social Systems of Academician I. A. Zyazyun, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv, Ukraine

E-mail: svreznik@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8310-1242>

ЄВТИФІЄВ АНДРІЙ СЕРГІЙОВИЧ,

аспірант кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. академіка І. А. Зязюна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Andrii Yevtyfiev,

Postgraduate student of the Department of Pedagogy and Psychology of Management of Social Systems of Academician I. A. Zyazyun, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv, Ukraine

E-mail: evtufiev_a@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5192-548X>

СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОЗДОРОВЧИХ І СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

А На основі теоретичного аналізу визначено поняття організації, організатора, а також спільні та відмінні особливості проведення заходів для професійних спортсменів і широких верств населення. Майбутнього магістра фізичної культури та спорту як організатора визначено як особистість, що у складі організаційного комітету (команди), зокрема як ініціатор, здатна до впорядкування всіх необхідних дій та елементів, що забезпечують підготовку і проведення оздоровчих і спортивних заходів. Визначено, що професійна підготовка майбутнього магістра фізичної культури та спорту до організації оздоровчих і спортивних заходів – це складний, системний процес формування професійно-важливих знань, умінь, навичок, особистісних якостей, які забезпечують готовність майбутнього фахівця успішно впорядковувати дії, необхідні для ефективного проведення відповідних заходів.

Ключові слова: професійна підготовка; майбутні магістри; майбутні фахівці фізичної культури та спорту; організація оздоровчих і спортивних заходів; організатор

THE ESSENCE OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MASTERS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS FOR ORGANIZING HEALTH AND SPORTS EVENTS

С Based on the theoretical analysis, the article defines the concepts of "organization" and "organizer", and the common and distinctive features of holding events for professional athletes and the general population. The future Master of Physical Culture and Sports, as an organizer, is defined as a person who, as part of the organizing committee (team), including as an initiator, can streamline all the necessary actions and elements, ensuring the preparation and conduct of health and sports events. Common features of the organization of such events are the promotion of physical culture and sports; ensuring interest in increasing physical activity and a healthy lifestyle among the population; considering the tasks and purpose of the event, the age and capabilities of the participants, the scale of the event, the sport(s) involved, etc.; fostering certain character traits (resilience, endurance, balance, courage, willpower, perseverance, determination, etc.); personal development; ensuring entertainment and aesthetics appeal; and planning and implementation of all stages and components of the event (informational, financial, logistical, medical support, etc.). Distinctive features of events for professional athletes include stricter, regulated rules and norms; and the selection of stronger athletes for further participation in competitions, etc. Distinctive features of events for the general population include simplified rules of conduct; assistance in improving participants' physical and mental state; a greater variety of forms and types of activities, etc. It is determined that the professional training of the future Master of Physical Culture and Sports for the organization of health and sports events is a complex, systematic process that involves the formation of professionally important knowledge, skills, and personal qualities necessary for ensuring the readiness of the future specialist to successfully organize the actions required for the effective implementation of relevant events.

Keywords: professional training; future masters; future specialists in physical culture and sports; organization of health and sports events; organizer

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями.

Удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців різної професійної спрямованості є важливою теоретико-методологічною педагогічною проблемою. Професійна підготовка майбутнього фахівця у закладі вищої освіти (ЗВО) – це процес набуття студентами компетентностей, які дозволяють якісно виконувати відповідну професійну діяльність у майбутньому.

Важливим завданням професійної підготовки майбутніх магістрів фізичної культури та спорту є розвиток у них готовності до організації оздоровчих і спортивних заходів, оскільки проведення таких заходів буде забезпечувати більшу залученість населення до фізичної активності, посилення пропаганди здорового способу життя та зміцнення здоров'я нації.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблему вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців різної професійної спрямованості досліджували І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Гриньова, Р. Гуревич, В. Сидоренко, С. Сисоєва, Л. Сущенко, Л. Штефан та ін.

Різні аспекти проблеми підготовки до організації заходів у сфері фізичної культури та спорту розглядали у своїх роботах О. Ігнатюк, Д. Перепляотчиков, С. Резнік, П. Рибалка, О. Романовський, О. Салівон, Т. Серман, Р. Турка [4; 5; 6; 7; 8; 10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Визначенню професійної підготовки майбутніх фахівців приділяється значна увага у сучасних науково-педагогічних дослідженнях, оскільки такий аналіз є запорукою покращення її якості. У той же час потребує аналізу сутність професійної підготовки майбутніх магістрів фізичної культури та спорту до організації оздоровчих і спортивних заходів.

Метою статті є визначення сутності професійної підготовки майбутніх магістрів фізичної культури та спорту до організації оздоровчих і спортивних заходів.

Викладення основного матеріалу. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту має свої специфічні особливості, що пов'язано з формуванням у них, як-от: орієнтацій на цінності фізичної культури та спорту; готовності до здійснення фізичного виховання різних верств населення; здатності до сприяння здоровому способу життя осіб, з ким майбутні фахівці будуть працювати; готовності до забезпечення можливостей досягнення вищих спортивних результатів професійних спортсменів і команд тощо. Відмінною особливістю навчання майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту є також те, що, як правило, такі студенти поєднують власну спортивно-орієнтовану діяльність із освітою у ЗВО.

У той же час, предмет нашого дослідження є вужчим, ніж загальна професійна підготовка майбутніх магістрів фізичного виховання та спорту, оскільки стосується однієї конкретної функції – організації оздоровчих і спортивних заходів. Для глибшого розуміння особливостей напряму професійної підготовки майбутніх магістрів фізичного

виховання та спорту, який розглядається в нашій роботі, вважаємо за необхідне проаналізувати поняття «організація» та «організатор».

Й. Завадський, Т. Осовська та О. Юшкевич у складеному ними словнику відзначають, що поняття «організація» може мати три значення: ознака (властивість) явищ, речей, подій, що розглядаються як система, яка визначає взаємозалежну поведінку частин цілого; форма об'єднання людей для їхньої спільної діяльності в рамках структури; установа, покликана виконувати задані функції, вирішувати встановлене коло завдань, наприклад, школа, інститут, банк, урядова установа; процес делегування завдань і повноважень (звичайно підлеглим) для досягнення цілей організації [1, с. 213]. Не погоджуємось із останнім визначенням, оскільки вважаємо, що організація не може зводитись тільки до делегування повноважень, навіть, якщо мова йде про організаційну діяльність менеджера.

У той же час, як ми бачимо, під поняттям організації може матися на увазі і певна установа, об'єднання людей. На це вказує і А. Самодрин, проте його класифікацію визначень цього поняття ми вважаємо ґрунтовнішою.

А. Самодрин відзначає, що «існують два підходи до визначення організації: організація як система – внутрішня впорядкованість, узгодженість і взаємодія частин цілого, що обумовлена його побудовою та цілями; організація як процес – сукупність цілеспрямованих дій, що зумовлюють утворення необхідних зв'язків. Встановлення кількісних і якісних просторово-часових зв'язків для певної системи є сутністю організації як процесу» [9, с. 11].

Відповідно до предмету нашого дослідження, розглянемо організацію саме як процес, який передбачає впорядкування окремих елементів у доцільну єдність. На те, що впорядкованість – відмінна особливість організації вказує і Д. Перепляотчиков, який визначає організацію як «упорядкування структури відносин і зв'язків у системі, що створюється працівниками та спортсменами із залученням матеріальних коштів, необхідних для здійснення спортивно-педагогічної діяльності» [4, с. 6].

У нашому дослідженні мова буде йти про цілеспрямовані дії людини, спрямовані на впорядкування у часі та просторі всіх відносин та елементів, необхідних для проведення оздоровчих і спортивних заходів. Людина, яка здійснює впорядкування всіх дій, є організатором, який повинен мати певні якості, здібності, вміння, щоб успішно здійснювати таку діяльність.

Розглянемо визначення організатора як узагальненого поняття. Таке визначення дає, зокрема, В. Рибалка, який зазначає, що організатор «той, хто організовує, засновує, налагоджує або впорядковує що-небудь, наприклад, колективну роботу або підприємство; хто об'єднує, згуртовує кого-небудь для досягнення якоїсь спільної мети; хто має здатність організовувати; хто організовує що-небудь; особа, що починає певну справу» [6, с. 196].

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» також дається визначення поняттю «організатора» та особлива увага приділяється питанням організації оздоровчих і спортивних

заходів, що підкреслює, наскільки важливою є така діяльність у цій галузі та, відповідно, необхідність підготовки майбутніх магістрів фізичної культури та спорту до неї.

Отже, у цьому Законі визначено, що «організатор фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів – юридична або фізична особа, яка проводить фізкультурно-оздоровчий або спортивний захід і здійснює організаційне, фінансове та інше забезпечення підготовки і проведення цього заходу» [2].

У ньому також надається визначення поняттю «організатор спортивних змагань» – це «юридична (юридичні) або фізична (фізичні) особа (особи), яка (які) ініціювала (ініціювали) проведення спортивних змагань і здійснює (здійснюють) організаційно-методичне забезпечення їхньої підготовки і проведення» [там само].

Отже, майбутнього магістра фізичної культури та спорту як майбутнього організатора визначаємо як особистість, що у складі організаційного комітету (команди), зокрема як ініціатор, здатна до впорядкування всіх необхідних дій та елементів, що забезпечують підготовку і проведення оздоровчих і спортивних заходів.

Проаналізуємо особливості оздоровчих і спортивних заходів, до організації яких мають бути здатними майбутні магістри фізичної культури та спорту. Згідно із Законом України «Про фізичну культуру і спорт» фізкультурно-оздоровчі заходи – це «заходи, що здійснюються організаторами фізкультурно-оздоровчих заходів для залучення різних груп населення до занять фізичною культурою», а спортивні заходи – це «навчально-тренувальні збори, а також захід (заходи), що проводяться організатором (організаторами) спортивних заходів у межах спортивних змагань або як самостійний захід» [там само].

Залучення широких верств населення, масовість, святковий, показовий, розважальний характер, що сприяють пропаганді фізичної культури – відмінні риси саме спортивно-масових заходів.

Ґрунтовний аналіз особливостей фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів для широких верств населення проводять М. Дутчак, С. Дудіцька та О. Ніколайчук, Ю. Мічуда, Р. Турка та ін.

У низці праць при цьому підкреслюється необхідність забезпечення доступності для різного рівня підготовленості учасників заходів та більша спрощеність правил. О. Салівон відзначає, що проведення таких заходів має відбуватись за спрощеними правилами [8]. Б. Максимчук також стосовно цього вказує, що масовий спорт «реалізується певною, часто масовою кількістю осіб. Масовий спорт – стимул для підвищення рухової активності людини, він доступний широким масам населення» [3, с. 14].

Локальні оздоровчі та спортивні заходи можуть проходити на рівні закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), вищої освіти, а також на рівні промислових виробництв, таборів, санаторіїв, клубів за спортивними інтересами, за місцем проживання та відпочинку населення тощо.

Аналіз вищеназваних праць дозволяє також визначити оздоровчі заходи, які не несуть змагального характеру. Так,

для дошкільнят можуть проводитись ранкова гігієнічна гімнастика, коригувальна гімнастика, оздоровче-навчальне плавання, катання на санчатах, заняття на лижах, прогулянки та екскурсії, заняття на доріжках здоров'я. Для дітей шкільного віку у режимі школи можуть проводитись ранкова гімнастика до занять, фізкультхвилинки та фізкультпаузи на уроках, фізичні вправи на перервах, заняття на доріжках здоров'я. Поза школою та на вихідних днях можуть організовуватись оздоровчі прогулянки (пішохідні, на лижах, на велосипедах тощо), оздоровче плавання, туристичні прогулянки та походи, екскурсії.

Для таборів і санаторіїв такими заходами можуть бути також ранкова зарядка, різноманітні рекреаційні, корекційні, реабілітаційні та оздоровчі вправи, оздоровчі прогулянки (скандинавська ходьба, інші види пішохідних прогулянок, прогулянки на лижах, велосипедах), туристичні походи, оздоровче плавання тощо.

Подібні оздоровчі заходи є зручними та корисними для різних вікових категорій населення, тим більше, що деякі люди можуть не бажати брати участь у змаганнях. І все ж потрібно відзначити, що змагальних заходів фізкультурно-оздоровчого та спортивно-оздоровчого характеру для широких верств населення значно більше, і вони дуже різні за видами та формою організації. Пов'язано це з тим, що змагання зацікавлює людей, бо є емоційно насиченим через пристрасть до перемоги, емоційне збудження, азарт, переживання за результат.

У той же час бувають змагальні спортивно-масові заходи, коли для людини важливо, навіть, не стати першим серед інших, а «перемогти самого себе», продемонструвати витривалість, довести самому собі здатність подолати значну дистанцію, наприклад, у масових забігах, марафонах, велосипедних заїздах тощо. Участь у таких заходах також є емоційно зарядженою, адже учасник пишається своїм результатом, продемонстрованим досягненням.

Узагальнюючи проведений аналіз, можна відзначити, що оздоровчі та спортивні заходи змагального характеру для широких верств населення можуть бути дуже різноманітними та включати, наприклад: змагання з різних видів спорту, рухливі і спортивні ігри, спартакіади, фізкультурно-оздоровчі та спортивні свята, матчеві зустрічі, конкурси, спортивне орієнтування, вікторини, фестивалі, естафети, дні здоров'я, турніри, заходи з нагоди різноманітних державних свят тощо.

Проведений аналіз дозволив також визначити спільне та відмінне в організації заходів для професійних спортсменів і широких верств населення.

Спільними особливостями організації таких заходів є пропаганда фізичної культури та спорту; забезпечення зацікавленості збільшенню фізичної активності та здоровим способом життя у населення; врахування завдань та мети заходу, вікових можливостей учасників, масштабу заходу, виду(ів) спорту, з якого(их) проводиться захід тощо; виховання певних рис характеру (стійкості, витривалості, врівноваженості, мужності, сили волі, наполегливості тощо); сприяння різностороннього розвитку особистості; забезпечення видовищності, естетичності проведення

заходу; планування та реалізація всіх етапів і складників проведення заходу (інформаційне, фінансове, матеріально-технічне, медичне забезпечення тощо).

Відмінними рисами заходів для професійних спортсменів є, по перше, те, що провідними функціями заходів є змагальна, контрольна, тренувальна, відновлювальна, а також чіткіші, регламентовані правила та норми проведення; наявність відбору сильніших спортсменів для подальшої участі у змаганнях; обов'язковість участі в офіційних змаганнях для підтвердження свого статусу та рівня підготовки; забезпечення можливостей для отримання/підтвердження спортивного розряду; сприяння вдосконаленню спортивної майстерності.

Відмінними рисами заходів для широких верств населення є, по перше, те, що провідними функціями заходів є виховна, оздоровлювальна, рекреаційна, розважальна, культурна, крім того, забезпечення підвищення рухової активності населення; спрощені правила проведення; відсутність відбору, забезпечення максимальної залученості; заходи можуть бути способом активного відпочинку; сприяння покращенню фізичного та психічного стану учасників;

більша різноманітність форм і видів проведення; зручність із точки зору часу, умов, місця проведення для залучення ширшого кола учасників; доступність для участі населення різних вікових, соціальних груп і різного рівня підготовленості; спортивний, змагальний складник є меншим, порівняно з видовищністю, естетичністю, можливістю розважитись та отримати роз'яснювальну та агітаційно-пропагандистську інформацію.

Висновки з даного дослідження. Отже, на основі проведеного теоретичного аналізу визначаємо, що професійна підготовка майбутнього магістра фізичної культури та спорту до організації оздоровчих і спортивних заходів – це складний, системний процес формування професійно-важливих знань, умінь, навичок, особистісних якостей, що забезпечують готовність майбутнього фахівця успішно впорядковувати дії, необхідні для ефективного проведення відповідних заходів.

Перспективою подальших досліджень є теоретичне обґрунтування способів удосконалення професійної підготовки майбутніх магістрів фізичної культури та спорту.

Список використаних джерел

1. Завадський Й. С., Осовська Т. В., Юшкевич О. О. Економічний словник. Київ: Кондор, 2006. 356 с.
2. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
3. Максимчук Б. А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації спортивно-масової роботи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2007. 160 с.
4. Переплотчиков Д. О. Підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до організації діяльності ДЮСШ: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2011. 22 с.
5. Резнік С. М., Євтифєв А. С. Мотивація майбутніх магістрів фізичної культури і спорту у процесі їх професійної підготовки до організації оздоровчих та спортивних заходів. *Лідери XXI століття. Погляд у майбутнє*: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. Харків: НТУ «ХПІ», 2023. С. 82–83.
6. Рибалко П. Ф. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-оздоровчого середовища закладу загальної середньої освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Слов'янськ, 2020. 593 с.
7. Романовський О. Г., Резнік С. М., Ігнатюк О. А., Солодовник Т. О. Організаційні навички як складник «soft skills» майбутніх викладачів вищої школи та фахівців фізичної культури та спорту. *Імідж сучасного педагога: електрон. наук. фах. журн. (категорія «Б»)*. 2024. № 1 (214). С. 37–41.
8. Салівон О. В. Підготовка майбутніх учителів до організації спортивно-масової роботи у початковій школі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Ялта, 2012. 238 с.
9. Самодрин А. П. Організація інформаційного буття регіону біосфери. *Науково-методичні записки ПОІППО. Педагогічні засади ефективного навчання у загальноосвітній школі*. 2016. № 8. С. 8–12.
10. Турка Р. О. Активізація оздоровчої рухової активності населення з використанням спортивно-масових заходів системи спорту для всіх: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2019. 247 с.

References

1. Zavadskiy, Y. S., Osowska, T. V., Yushkevych, O. O. (2006). *Ekonomiczny slovnyk [Economic Dictionary]*. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
2. *Zakon Ukrainy «Pro fizychnu kulturu i sport» [Law of Ukraine «On Physical Culture and Sports»]*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3808-12> [in Ukrainian].
3. Maksymchuk, B. A. (2007). *Pidhotovka maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv do orhanizatsii sportyvno-masovoi roboty [Preparation of future primary school teachers for the organization of sports and mass work]*. (PhD diss.). Vinnytsia [in Ukrainian].
4. Pereplotchykov, D. O. (2011). *Pidhotovka maibutnykh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia i sportu do orhanizatsii diialnosti DluSSH [Preparation of future specialists in physical education and sports for the organization of the activities of the Youth Sports School]*. (PhD diss.). Zaporizhzhia [in Ukrainian].
5. Reznik, S. M., & Yevtyfiev, A. S. (2023). *Motyvytsia maibutnykh mahistriv fizychnoi kultury i sportu u protsesi yikh profesii noi pidhotovky do orhanizatsii ozdorovykh ta sportyvnykh zakhodiv [Motivation of future masters of physical culture and sports in the process of their professional training for the organization of health and sports events]*. *Proceedings from Lidery XXI stolittia. Pohliad u maibutnie [Leaders of the 21st century. A look into the future]: materialy VII Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* Kharkiv: NTU «KhPI» [in Ukrainian].
6. Rybalko, P. F. (2020). *Teoriia i praktyka profesii noi pidhotovky maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury do orhanizatsii fizkulturno-ozdorovchoho seredovyszhcha zakladu zahalnoi serednoi osvity [Theory and Practice of Professional Training of Future Physical Education Teachers for the Organization of the Physical Education and Health Environment of the General Secondary Education Institution]*. (D diss.). Sloviansk [in Ukrainian].
7. Romanovskiy, O. H., Reznik, S. M., Ihnatiuk, O. A., & Solodovnyk, T. O. (2024). *Orhanizatsiini navychky yak skladnyk «soft skills» maibutnykh vykladachiv vyshchoi shkoly ta fakhivtsiv fizychnoi kultury ta sportu [Organizational skills as a component of «soft skills» of future teachers of higher education and specialists in physical culture and sports]*. *Imidzh suchasnogo pedahoha [The image of a modern teacher]*, 1 (214), 37-41 [in Ukrainian].
8. Salivon, O. V. (2012). *Pidhotovka maibutnykh uchyteliv do orhanizatsii sportyvno-masovoi roboty u pochatkovii shkoli [Preparation of future teachers for the organization of sports and mass work in primary school]*. (PhD diss.). Yalta [in Ukrainian].
9. Samodryn, A. P. (2016). *Orhanizatsiia informatsiinoho buttia rehionu biosfery [Organization of the informational existence of the biosphere region]*. *Naukovo-metodychni zapysky POIPPO. Pedahohichni zasady efektyvnoho navchannia u zahalnoosvitnii shkoli [Scientific and methodical notes of POIPPO. Pedagogical principles of effective learning in a secondary school]*, 8, 8-12 [in Ukrainian].
10. Turka, R. O. (2019). *Aktyvizatsiia ozdorovchoi rukhovoї aktyvnosti naselennia z vykorystanniam sportyvno-masovykh zakhodiv systemy sportu dlia vsikh [Activation of health-improving physical activity of the population with the use of sports and mass events of the sports system for all]*. (PhD diss.). Lviv [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 12.01.2024